

ULUSLARARASI HAVA YOLU İŞLETMELERİNİN FİNANSAL PERFORMANSLARININ TOPSİS YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ*

Evaluation of the Financial Performance of International Airlines Using the TOPSIS

Selçuk GÜN

Öğr. Gör. Avrasya Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri Bölümü, selcukgun@hotmail.com.tr Trabzon / Türkiye
<https://orcid.org/0009-0001-1117-9291>

Olçay ÖLÇEN

Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, Maslak, Sarıyer, İstanbul, İstanbul Havacılık Yönetimi Bölümü (İngilizce), olcay.olcen@gmail.com İstanbul / Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-4835-1171>

Doi: <https://doi.org/10.33723/rs.1508613>

Gün, S. & Ölçen, O. (2024). "Uluslararası hava yolu işletmelerinin finansal performanslarının TOPSİS yöntemi ile değerlendirilmesi". R&S- Research Studies Anatolia Journal, 7(4). 376-407.

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi/ Arrived Date: 01.07.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date: 12.10.2024

Yayınlanma Tarihi / Published Date: 31.07.2024

* Bu araştırma Selçuk Gün'ün Uluslararası Hava Yolu İşletmelerinin Finansal Performanslarının Topsis Yöntemi ile Değerlendirilmesi başlıklı tezinden üretilmiştir.

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, whistleblowing kavramının önemini ortaya koymak, mevcut bilgi birikimini görünür kılmak, bu alana katkıda bulunacak gelecekteki araştırmalar için bir yol haritası çizmek ve whistleblowing üzerine yapılan yayınların bibliyometrik profilini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda Web of Science Core Collection (WOS) veri tabanında, başlığında, özetinde veya anahtar kelimelerinde “whistleblowing” ifadesini içeren çalışmalar taranmıştır. Herhangi bir yıl kısıtlaması yapılmamış, dil olarak sadece İngilizce yayınlar ve WOS kategorisi olarak Ethics (Etik), Business (İşletme), Management (Yönetim), Business Finance (İşletme Finansmanı), Public Administration (Kamu Yönetimi), Economics (Ekonomi), Political Science (Siyaset Bilimi), Nursing (Hemşirelik), Industrial Relations Labor (Endüstriyel İlişkiler ve İşgücü), Social Science Interdisciplinary (Disiplinlerarası Sosyal Bilimler) adlı 10 alan seçilmiştir. Bu kısıtlamalar sonucunda toplam 704 yayından oluşan veri setine ulaşılmıştır. Elde edilen verilerle R yazılımı kullanılarak bibliyometrik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Analizler, whistleblowing ile ilgili yayınların, kaynakların, yazarların, ülkelerin, anahtar kelimelerin yıl, atıf ve sıklık kriterlerine ilişkin performanslarını ortaya koymuştur. Çalışma ayrıca konu çerçevesinde oluşan kavramsal, entellektüel ve sosyal yapıları da görünür kılmıştır. Araştırma sonuçlarının whistleblowing konusunda çalışma yapan araştırmacılara konunun ana hatlarını, konuyla ilgili eğilimleri ve yayınlanan en önemli dergi ile makaleleri göstermesi, kurumların, ülkelerin ve yazarların kavramla ilgili bilimsel yayın performanslarını değerlendirmesi, birbirini tekrar eden araştırmaların önüne geçilmesi ve literatürdeki araştırma boşluğunu gidermeye çalışması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Whistleblowing, Bibliyometrik Analiz, WOS.

ABSTRACT

The aim of this study is to highlight the importance of the concept of whistleblowing, to make the existing knowledge visible, to draw a roadmap for future research that will contribute to the field, and to reveal the bibliometric profile of publications on whistleblowing. For this purpose, the Web of Science Core Collection (WOS) database was searched for studies that contain the term “whistleblowing” in the title, abstract, or key words. No year restriction was applied, only English publications were selected as language, and 10 fields were selected as WOS categories, namely Ethics, Business, Management, Business Finance, Public Administration, Economics, Political Science, Nursing, Industrial Relations Labor, Social Science Interdisciplinary. As a result of these limitations, a total data set consisting of 704 publications was reached. Bibliometric analysis was conducted using R software with the obtained data. The analyses revealed the performance of whistleblowing-related publications, sources, authors, countries, and keywords in terms of year, citation, and frequency criteria. The study has also made visible the conceptual, intellectual, and social structures that have formed around the subject. It is expected that the results of the research will be useful for researchers working on whistleblowing in terms of showing the main outlines of the subject, trends in the subject, and the most important journals and articles published, evaluating the scientific publication performance of institutions, countries, and authors on the concept, preventing repetitive research, and trying to fill the research gap in the literature.

Keywords: Whistleblowing, Bibliometric Analysis, WOS.

GİRİŞ

Modern iş dünyasında birçok etik olmayan ve yasadışı eylemlerle, yolsuzluk vakalarıyla karşılaşılabilir. Bu durum etik kavramını daha da ön plana çıkarmaktadır. Örgütler yaşanan bu etik skandallar, küresel krizler, yolsuzluk ve ihmaller nedeniyle yasalar çerçevesinde etik kararlar almak ve yasadışı faaliyetleri önlemek için yeni mekanizmalara ve organlara ihtiyaç duymaktadır. Whistleblowing, örgütlerdeki bu etik olmayan veya yasadışı eylemleri ve zararlı davranışları ortaya çıkaran, düzeltici önlemlerin alınmasını sağlayan bir kontrol mekanizması görevi görmektedir (Demirtaş, 2014). Bu nedenle whistleblowing yönetim ve örgütsel davranış alanında giderek daha fazla dikkat çeken ve tartışılan konulardan bir tanesi haline gelmiştir.

“Whistleblowing” kavramı ilk kez 1963 yılında güvenlik riskleriyle ilgili gizli belgelerin kamuoyuna duyurulması için kullanılmıştır (Hersh, 2002). Bu kavram, tarihteki en büyük muhasebe skandalı olarak kabul edilen Enron’da yapılan muhasebe hilelerinin örgüt çalışanları tarafından ifşa edilmesiyle birlikte daha fazla kullanılmaya ve araştırılmaya başlanmıştır (Aktan, 2006). Ancak bu kavramın yönetim literatüründe evrensel kabul görmüş bir tanımı halen bulunmamaktadır.

Whistleblowing, İngilizce kökenli bir terim olup “whistle (düdük)” ve “blow (çalmak)” kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Whistleblowing kavramının, hakem gibi bir otorite figürünün okul oyun alanları gibi ortamlarda düzeni sağlamak için düdük çalması eyleminden geldiği söylenmektedir (Jubb, 1999). Whistleblowing, muhbirlik veya ihbarcılık olarak olumsuz bir şekilde algılanmasına rağmen, bilgi uçurma, şeffaflık ve hesap verebilirliğin teşvik edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örgütlerde whsitleblowing, etik olmayan ve yasadışı uygulamaların önlenmesi, etik değerlerin oluşturulması ve içselleştirilmesi, etik bir iklimin tesis edilmesi için önemli bir prososyal davranıştır (Demirtaş ve Biçkes, 2014). Bu prososyal davranış, kar amacı güden ya da gütmeyen herhangi bir örgütün mevcut ya da eski bir çalışanın

kendi örgütündeki yasadışı, etik olmayan ya da yanlış eylemleri (önemsiz olmayan, tehlikeli, yasadışı ve yasadışılıkla sınırlı olmayan tüm ahlaksızlıklar ve haksızlıklar, etik olmayan, ayrımcılık, ihmalkar, savurgan, yanlış beyan edilen ve güvenliği ihlal eden, kötü yönetim, cinsel taciz, hırsızlık, rüşvet), bunları durdurma ya da önleme gücüne sahip kişi ya da örgütlere kasıtlı bildirmesi olarak tanımlanmaktadır (Near ve Miceli, 1985; Jubb, 1999; Dawson, 2000; Hersh, 2002). En basit şekliyle whistleblowing, bir örgüt içindeki yanlış uygulamaların örgüt içi veya örgüt dışı taraflara bildirilmesi eylemini içerir (Eaton ve Akers, 2007). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, kavram ilk bakışta olumsuz gibi görünse de, örgütler için önemli avantajlar sağlayabilmektedir.

Whistleblowing'e konu olan eylemleri rapor eden kişiler genellikle whistleblower olarak adlandırılır (Near ve Miceli, 1985). Bu kişiler; örgütün mevcut ya da eski üyeleri olabilir (Near ve Miceli, 1985), örgütün faaliyetlerini değiştirme yetkisinden yoksun olabilir ve değişimi gerçekleştirecek meşru bir güç tabanına sahip olmadıkları için gayri resmi güç tabanlarına dayanabilir (Weinstein, 1979; Elliston, 1982), bazı durumlarda anonim (isimsiz) olarak raporlama yapmaları gerekebilir ve ombudsman, iç denetçi vs. gibi pozisyonlarda olabilirler (Near ve Miceli, 1985). Whistleblower'lar genellikle dış destek aramadan önce iç kanalları kullanırlar (Dworkin ve Near, 1997). Bu kişiler etik olmayan ve yasadışı bir eylemle karşı karşıya kaldıklarında bazen hiçbir şey yapmayabilirler, bu durumu diğer meslektaşlarına anlatabilirler, örgüt içinde/dışında yer alan kişilere ya da dış kurumlara raporlayabilirler (Gorta ve Forrel, 1995; Rothschild ve Miethe, 1999). Durum örgüt içine ya da dışına raporlandığında bu eylem artık whistleblowing olarak değerlendirilmektedir (Gorta ve Forrel, 1995).

Literatürde whistleblowing türleriyle ilgili farklı sınıflandırmalar mevcuttur. Genellikle whistleblowing; örgütün mevcut veya eski bir çalışanın etik olmayan veya yasadışı olduğuna inandığı bir davranışı üst yönetime (içsel whistleblowing) ya da dış bir makama veya kamuoyuna (dışsal whistleblowing) bildirmesine göre iki çeşit yapılabilir (Bouville, 2008).

Park ve diğerlerine (2008) göre whistleblowing, içsel-dışsal, kimliği belirli ve belirsiz (anonim), resmi ve gayri resmi olarak kategorize edilebilmektedir. MacNab ve diğerlerine (2007) göre ise, içsel-dışsal whistleblowing ve içsel-dışsal raporlama şeklinde sınıflandırılabilir.

Whistleblowing sürecinin ilk aşamasında whistleblower gözlemlediği faaliyetin gerçekten yanlış olup olmadığını belirlemelidir. Eğer faaliyet whistleblower'ın kendi veya örgütün değerleriyle çelişiyorsa ve yeterli kanıt varsa, yasadışı bir uygulama olarak kabul edilecektir. Sonraki aşama, whistleblower'ın etik olmayan ya da yasadışı faaliyeti rapor etme kararıdır ve bu karar çeşitli faktörlere (duygusal ve finansal desteklere sahip olup/olmama, durumun kendileri için nelere mal olacağı vs.) bağlıdır. Bu aşamada whistleblower'ın etik olmayan ya da yasadışı faaliyeti ciddi olarak algılaması ve bu faaliyeti yetkili mercilere bildirmeden durdurmanın mümkün olup olmayacağını değerlendirmesi gerekmektedir. Daha sonraki aşama, örgütün whistleblowing'e vereceği yanıtı içerir. Bu yanıt, hiçbir önlem almamayı ve faaliyetlerine devam etmeyi seçmek şeklinde olabilir. Ancak önlem alma gerekliliği göz önüne alındığında bu seçenek maliyetli olabilir. Son aşama ise, örgütün whistleblowing'e karşılık vermesini kapsar. Bu noktada örgüt whistleblower'ı görmezden gelebilir veya susturmak için adımlar atabilir, suçlamaların anlamsız ve geçersiz olduğuna karar verebilir (Near ve Miceli, 1985). Örgütlerdeki bu whistleblowing süreci; whistleblowing türü ve belgesi, kullanılan kitle iletişim aracı, intikam ya da misilleme ve yasal koruma gibi faktörlerden etkilenebilmektedir (Apaza ve Chang, 2011).

Whistleblower'lar intikam tehditleri (Chiu, 2003), meslektaşları tarafından eleştirilme ve dışlanma (Rothschild ve Miethe, 1999; Chiu, 2003), kovulma (Jos vd., 1989; Chiu, 2003) veya istifa etmeye zorlama (Jos vd., 1989), emekliye ayırma, olumsuz performans değerlendirme, denetçiler tarafından yakından takip etme, kara listeye alma ve başka yerde iş verilmeme (Rothschild ve Miethe, 1999), acımasız misilleme (Apaza ve Chang, 2011), sadakatsiz,

ispiyoncu, gammaz çalışan şeklinde damgalama (Larmer, 1992; Esen ve Kaplan, 2012) gibi sonuçlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sonuçlarla karşı karşıya kalmamak adına örgütün; yasadışı ve etik olmayan faaliyetlerle suçlananlar da dahil olmak üzere tüm çalışanların haklarını koruması ve şüpheden uzak bir çalışma ortamı sağlaması, örgütteki şüpheli faaliyetlerin bildirilmesini teşvik etmesi, çalışan muhalefetine hoşgörülü davranması, örgütsel yanlışları düzeltmekte başarılı olması (Barnett vd., 1993), uygulanabilir bir whistleblowing politikası (örneğin; takip edilmesi gereken süreç adımlarına, misilleme yapılmayacağına, whistleblower'ların kimliğinin gizli tutulacağına ilişkin bilgilerin yer alması) geliştirmesi ve bunu da örgütün yönetim ve denetim kuruluna sunması (Eaton ve Akers, 2007), içsel whistleblowing'i teşvik etmek adına ödüllendirme sistemini oluşturması (Miceli vd., 2009), whistleblowing için uygun yöntem ve kanalları çalışanlara açıklaması gerekmektedir. Örgütlerin yasadışı ve etik olmayan faaliyetlerin gerçekleşmesini önlemek adına gerekli tüm tedbirleri almaları, örgütün paydaşlarına karşı kurumsal imajını ve itibarını koruyabilmesi için oldukça önemli bir konudur (Yıldız, 2023).

Bu çalışmanın amacı, whistleblowing kavramının önemini ortaya koymak, kavramla ilgili kurumların, ülkelerin ve yazarların bilimsel yayın performansını değerlendirmek, mevcut bilgi birikimini görünür kılmak ve bu alana katkıda bulunacak gelecekteki araştırmalar için bir yol haritası çizmek için 1980-2024 yılları arasında yayımlanmış olan whistleblowing yayınlarının bibliyometrik profilini ortaya çıkarmaktır. Böylelikle whistleblowing konusu ayrıntılı ve bütüncül bir bakış açısıyla ele alınarak mevcut bilimsel çerçeve ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmayla kavramla ilgili yazarların, dergilerin, ülkelerin etkileri ve birbirleri ile olan bağlantıları aracılığıyla ortaya çıkan yeni eğilimleri ve ekolleri görünür hale getirmeye, yayınlanan en önemli dergi ve makaleleri tespit etmeye, kavramın yeterince araştırılıp araştırılmadığını belirlemeye, gelecekteki araştırmaların önceki çalışmaları tekrar etmesini

önlemeye, çalışma konusunun belirlenmesinde araştırmalara yol göstermeye ve böylelikle literatürdeki araştırma boşluğunu doldurmaya çalışılmıştır.

Çalışmada bundan sonra sırasıyla araştırma yöntemi, analiz sonucunda elde edilen bulgular ve araştırma sonuçları yer almaktadır.

YÖNTEM VE METODOLOJİ

Bu çalışmada, whistleblowing ile ilgili yapılan yayınları değerlendirmek için bibliyometrik analiz yönteminden yararlanılmıştır. Bibliyometrik analiz, herhangi bir alanda yayınlanan çalışmaları incelemek için matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kullanılmasını içerir (Pritchard, 1969) ve ilgili konu veya alandaki çalışmaların literatürdeki bilimsel gelişimini göstermesi açısından önemlidir (Kamdem vd., 2019). Bir başka deyişle bu analiz, bilimsel yayınların nicel ve nitel özelliklerini inceleyerek bilimsel araştırma ve yayınlanma eğilimlerini, yayın performansını ve bilimsel etkileşimi değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Beyazgül vd., 2023). Bu doğrultuda incelenen yayınlar üzerinde yıl, kurum, yazar sayısı, atıf profili ve anahtar kelimeler gibi çeşitli kriterler kullanılarak bibliyometrik açıdan incelenmektedir (Hou vd., 2015).

Bibliyometrik analiz tipik olarak iki ana bileşenden oluşur: Performans analizi ve bilim haritalama. Performans analizi, araştırma bileşenlerinin katkılarını açıklamayı, bilim haritalama ise araştırma bileşenleri arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlar. Bibliyometrik analiz yönteminin ayırt edici özelliği, doğası gereği tanımlayıcı olan performans analizidir. Performans analizi için en yaygın kullanılan ölçütler; yayın sayısı, yıllık veya yayın başına düşen atıf sayısıdır. Yayın sayısı üretkenliği, atıf sayısı ise etki ve nüfuzu gösterir. Yayın başına düşen atıf sayısı ve h-indeksi gibi kriterler, araştırma bileşenlerinin performansını ölçmek için atıflar ile yayınları birleştirir (Donthu vd., 2021; Hırlak ve Çolakoğlu, 2023). Bu çalışmada yayınlar, kaynaklar (dergiler, kitaplar vb.), yazarlar, ülkeler, kurumlar ve kelimeler gibi

araştırma bileşenleri analiz edilmiştir. Performans analizi yayın sayısı, atıf sayısı ve sıklık kriterlerine göre yapılmıştır. Bilim haritalama ise, kavramsal (eş kelime ağı analizi ve tematik harita yöntemleri), entellektüel (birlikte atıf ağı analizi) ve sosyal yapı (yazarlar ve ülkeler arası iş birliği ağı, kurumlar arası iş birliği yoğunluğu ve ülkeler arası iş birliği haritası) analizi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada analiz edilecek verileri elde edebilmek için 05.03.2024 tarihinde Web of Science Core Collection (WOS) veri tabanında, başlığında, özetinde veya anahtar kelimelerinde “whistleblowing” ifadesini içeren çalışmalar taranmıştır. Herhangi bir yıl kısıtlaması yapılmamış, dil olarak sadece İngilizce yayınlar ve WOS kategorisi olarak Ethics (Etik), Business (İşletme), Management (Yönetim), Business Finance (İşletme Finansmanı), Public Administration (Kamu Yönetimi), Economics (Ekonomi), Political Science (Siyaset Bilimi), Nursing (Hemşirelik), Industrial Relations Labor (Endüstriyel İlişkiler ve İşgücü), Social Science Interdisciplinary (Disiplinlerarası Sosyal Bilimler) adlı 10 alan seçilmiştir. Bu kısıtlamalar sonucunda toplam 704 yayından oluşan veri setine ulaşılmıştır. Elde edilen verilerle R yazılımında yer alan Bibliometrix paketi ve Biblioshiny web ara yüzü (Aria ve Cuccurullo, 2017) aracılığıyla bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

WOS veri tabanından elde edilen veriler, whistleblowing kavramına ilişkin yayınların literatürde ilk olarak 1980 yılında ortaya çıktığını göstermektedir. 1980-2024 yılları arasında dergiler, kitaplar vs. dâhil olmak üzere 316 farklı kaynaktan toplam 704 yayın yapılmıştır. Bu yayınların büyük çoğunluğu (431 makale) akademik dergilerde yer almıştır. Yıllık ortalama %3,73’lük bir artışla yılda ortalama 10,4 yayın yapılmıştır. Toplam 22027 farklı referansın kullanıldığı yayınlarda yazarlar whistleblowing kavramını 1296 farklı anahtar kelime ile ele

almışlardır. Yayınlar toplam 1085 yazar tarafından yapılmış olup, yayın başına ortalama 2,09 yazar düşmektedir. Uluslararası ortak yazar oranı ise % 18,04 olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

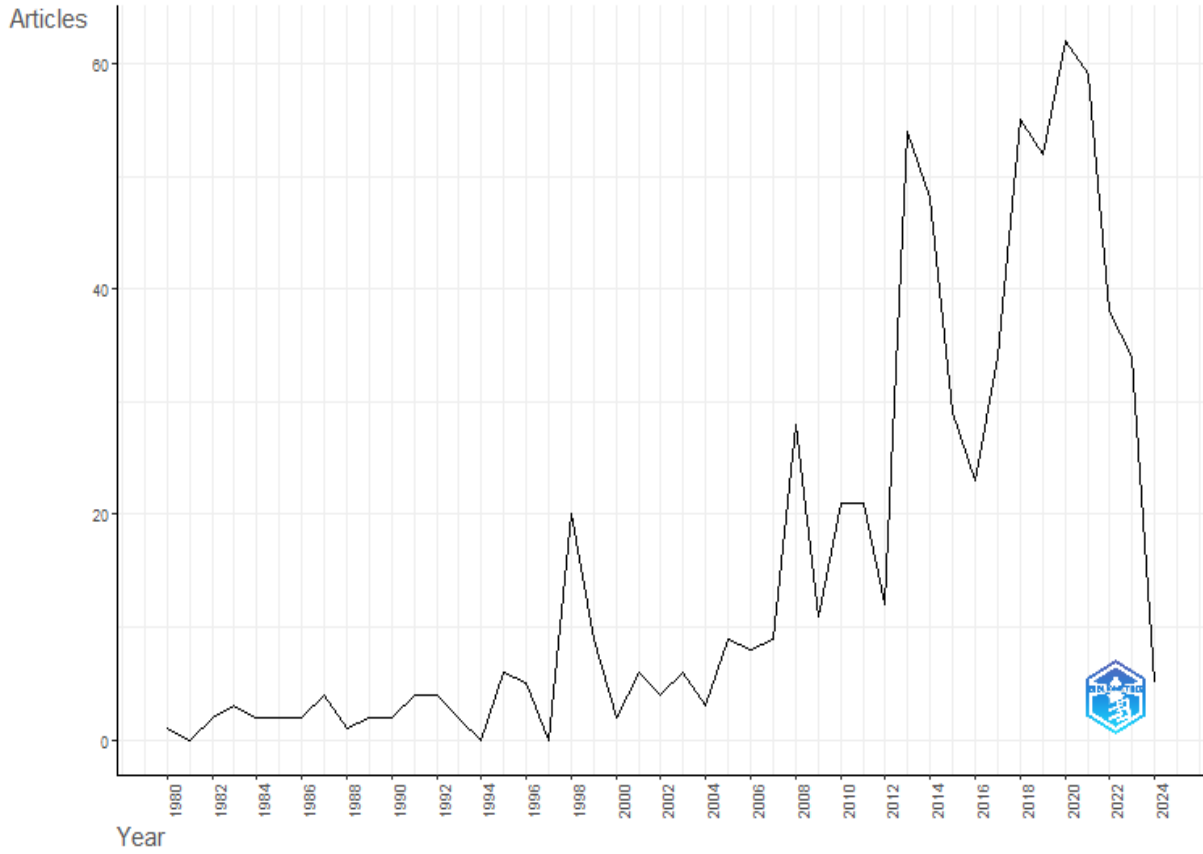
Tablo 1. Veri Setine İlişkin Genel Bilgiler

Zaman Aralığı	1980-2024
Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar vs.)	316
Toplam Yayın	704
Makale	431
Kitap	8
Kitap Bölümü	148
Konferans Bildirileri	17
Bildiri Kitaplarında Yayın	31
İnceleme	18
Yayınların Yıllık Büyüme Oranı (%)	3,73
Yıl Başına Düşen Yayın Sayısı	10,4
Yayın Başına Ortalama Atıf Sayısı	16,45
Referanslar	22027
Anahtar Kelime	1296
Yazar	1085
Tek Yazarlı Yayınlar	271
Yayın Başına Ortak Yazar	2,09
Uluslararası Ortak Yazarlık (%)	18,04

Performans Analizleri

Performans analizinde yayınlar, dergiler, yazarlar ve yayınların ait olduğu ülkelerin yanı sıra yayınlarda kullanılan kelimeler de incelenmiş ve bu bileşenlerin whistleblowing alanına katkılarını değerlendirmek için tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Şekil 1, whistleblowing kavramıyla ilgili yayınların yıllara göre dağılımını göstermektedir. Kavramla ilgili ilk çalışma 1980 yılında yayınlanmıştır. 1980-1997 yılları arasında yayın sayısı 1 ile 6 arasında kalmıştır. 1998 yılında 20 yayın ile önemli bir artış yaşanmıştır. Yayın sayısı 2008'de 28'e ulaşsa da 2009'da sadece 11 yayınlara keskin bir düşüş yaşanmıştır. 2020 yılında, bugüne kadarki en yüksek sayı olan 62 çalışma yayınlanmıştır. Sadece 5 çalışma ile 2024 yılında daha düşük sayıda yayın yapılmasının nedeni, muhtemelen veri setinin o yılın başlarında elde edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 1. Yıllara Göre Yayınların Dağılımı

Tablo 2, atıf sayısına göre sıralanmış ilk on yayını göstermektedir. Dyck ve diğerleri (2010) tarafından yayınlanan “Who Blows the Whistle on Corporate Fraud?” başlıklı çalışma 809 atıfla ilk sırada yer almaktadır. Bu çalışmada kurumsal yolsuzlukların tespit edilmesinde hangi dış kontrol mekanizmalarının etkili olduğunu tespit etmek için 1996 ve 2004 yılları arasında ABD işletmelerinde rapor edilen tüm kurumsal yolsuzluk vakaları derinlemesine incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda, yolsuzluk tespitinin tek bir mekanizmaya yani standart kurumsal yönetim aktörlerine (yatırımcılar, denetçiler, vs.) dayanmadığı, bunun yerine geleneksel olmayan birkaç aktöre (çalışanlar, medya ve sektör düzenleyicileri) dayandığı tespit edilmiştir. Mesmer-Magnus ve Viswesvaran (2005) tarafından yayınlanan “Whistleblowing in Organizations: An Examination of Correlates of Whistleblowing Intentions, Actions, and Retaliation” başlıklı çalışma 443 atıfla ikinci sırada yer almaktadır. Bu çalışmada whistleblowing ve whistleblowing niyeti ile whistleblower’lara karşı misillemenin öncüllerini

ve aralarındaki ilişkileri inceleyerek bunların whistleblowing sürecindeki rollerini daha iyi anlamak istenmiştir. Çalışma sonucunda whistleblowing niyeti ile whistleblowing eyleminin öncüllerinin aynı olmadığı tespit edilmiştir. Barnett ve diğerleri (1996) tarafından yayınlanan “Religiosity, Ethical Ideology, and Intentions to Report a Peer’s Wrongdoing” başlıklı çalışma 222 atıfla üçüncü sırada yer almaktadır. 267 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada bir öğrencinin akranının yanlış davranışını ifşa etme kararını etkilediği düşünülen bireysel değişkenler (dindarlık ve etik ideoloji; etik ideoloji ve akranın yanlış davranışını ifşa etmeye ilişkin etik yargılar; etik yargılar ve akranın yanlış davranışını ifşa etme niyeti) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma sonucunda dindarlığın görecelikten uzak bir etik ideoloji ile pozitif ilişkili olduğu, etik ideolojileri idealist ve göreceli olmayan olarak tanımlanabilecek öğrencilerin, bir akranının yanlış davranışlarını ifşa etmesinin etik olduğunu belirtme olasılıklarının daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur.

Tablo 2. Yayınlarla İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Yayın	Başlık	Atf
Dyck ve diğerleri (2010)	“Who Blows the Whistle on Corporate Fraud?”	809
Mesmer-Magnus ve Viswesvaran (2005)	“Whistleblowing in Organizations: An Examination of Correlates of Whistleblowing Intentions, Actions, and Retaliation”	443
Barnett ve diğerleri (1996)	“Religiosity, Ethical Ideology, and Intentions to Report a Peer’s Wrongdoing”	222
Jubb (1999)	“Whistleblowing: A Restrictive Definition and Interpretation”	201
Kaptein (2011)	“From Inaction to External Whistleblowing: The Influence of the Ethical Culture of Organizations on Employee Responses to Observed Wrongdoing”	174
Chiu (2003)	“Ethical Judgment and Whistleblowing Intention: Examining the Moderating Role of Locus of Control”	173
Appelbaum ve diğerleri (2007)	“Positive and Negative Deviant Workplace Behaviors: Causes, Impacts, and Solutions”	172
Dworkin ve Baucus (1998)	“External Whistleblowers: A Comparison of Whistleblowing Processes”	162
Miceli ve diğerleri (2009)	“A Word to the Wise: How Managers and Policy-Makers can Encourage Employees to Report Wrongdoing”	141
Sims ve Keenan (1998)	“Predictors of External Whistleblowing: Organizational and Intrapersonal Variables”	131

Tablo 3, h, g ve m endekslerine göre sıralanmış en etkili 10 dergiye ilişkin verileri sunmaktadır. 1982 yılında whistleblowing ile ilgili ilk makalesini yayınlayan “Journal of

Business Ethics”, yayın sayısı, toplam atıf sayısı ile h-endeksi puanları açısından en etkili dergi olmuştur. İlk makalesini geç sayılabilecek bir tarih olan 2014 yılında yayınlayan “International Handbook on Whistleblowing Research” dergisi ise ikinci sırada yer almaktadır. İlk makalesini 1998 yılında yayınlayan “Science and Engineering Ethics” dergisi ise 278 atıfla ikinci sıradaki dergiden daha fazla atıf almasına rağmen etki büyüklüğü açısından üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 3. Kaynaklara İlişkin Bilgiler

Dergiler	h	g	m	Toplam Atıf	Yayın Sayısı	Başlangıç Yılı
Journal of Business Ethics	39	67	0,9069767	4635	91	1982
International Handbook on Whistleblowing Research	10	14	0,9090909	232	23	2014
Science and Engineering Ethics	8	16	0,2962963	278	28	1998
Whistleblowing in the Australian Public Sector: Enhancing the Theory and Practice of Internal Witness Management in Public Sector Organisations	7	14	0,4117647	217	15	2008
American Business Law Journal	6	8	0,15	160	8	1985
Nursing Ethics	6	10	0,2307692	114	10	1999
Behavioral Research in Accounting	5	7	0,3333333	162	7	2010
Business Ethics-A European Review	5	5	0,3571429	121	5	2011
Journal of Advanced Nursing	5	7	0,1666667	194	7	1995
Public Integrity	5	8	0,3571429	74	10	2011

Tablo 4’te h, g ve m endekslerine göre sıralanmış en etkili 10 yazara ilişkin bilgiler sunulmaktadır. En yüksek h endeksi puanına sahip yazarlar 2008 yılında yayın yapan David Lewis, A. J. Brown ve Wim Vandekerckhove’dır. David Lewis ve Wim Vandekerckhove’ın h, g ve m endeks puanları eşit olup, Wim Vandekerckhove’ın daha fazla atıf sayısına sahip olmasına rağmen üçüncü sırada yer almaktadır. İlk olarak 1987 yılında yayın yapan ve atıf sayısı en yüksek olan Terry Morehead Dworkin ise h, g ve m endeksi puanları ilk üç sıradaki yazarlara göre daha düşük olduğundan dolayı dördüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 4. Yazarlara İlişkin Bilgiler

Yazarlar	h	g	m	Toplam Atıf	Yayın Sayısı	Başlangıç Yılı
David Lewis	8	15	0,4705882	236	18	2008
A. J. Brown	8	13	0,4705882	199	17	2008
Wim Vandekerckhove	8	15	0,4705882	252	16	2008
Terry Morehead Dworkin	7	8	0,1842105	458	8	1987
Debra Jackson	7	7	0,35	263	7	2005
Mary B. Curtis	6	6	0,4	279	6	2010
Janet P. Near	6	8	0,1428571	373	8	1983
Heungsik Park	6	6	0,3	297	6	2005
Sharon Andrew	5	5	0,3333333	199	5	2010
Brita Bjørkelo	5	6	0,3333333	211	6	2010

Tablo 5, toplam yayın sayısına göre ilk 10 ülke için yayın, toplam atıf ile yayın başına ortalama atıf sayısını göstermektedir. ABD whistleblowing'e ilişkin yayın ve toplam atıf sayısında ilk sırada yer almaktadır. Kanada toplam atıf sayısı yüksek olan ikinci ülke olarak yer alsa da yayın sayısı yüksek olan ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık'a göre oldukça düşük kalmaktadır. Kore toplam atıf sayısına göre altıncı sırada yer almasına rağmen yayın başına ortalama atıfın en yüksek olduğu ülkedir.

Tablo 5. Ükelere İlişkin Bilgiler

Ülke	Yayın Sayısı	Toplam Atıf	Yayın Başına Ortalama Atıf
ABD	395	4478	20,6
Kanada	45	1450	45,3
Avustralya	172	1361	17,4
Birleşik Krallık	153	690	9
Çin	31	560	46,7
Kore	15	412	68,7
Hollanda	32	368	15,3
Norveç	20	223	22,3
Avusturya	7	171	42,8
Fransa	18	166	11,9

Tablo 6'da ilk 50 anahtar kelime ve kullanım sıklıkları gösterilmektedir. Veri seti 1296 farklı anahtar kelime içermektedir. Frekansa göre sıralandığında, ilk on kelime şunlardır: Whistleblowing [whistleblowing] (292), ethics [etik] (85), fraud [dolandırıcılık] (55),

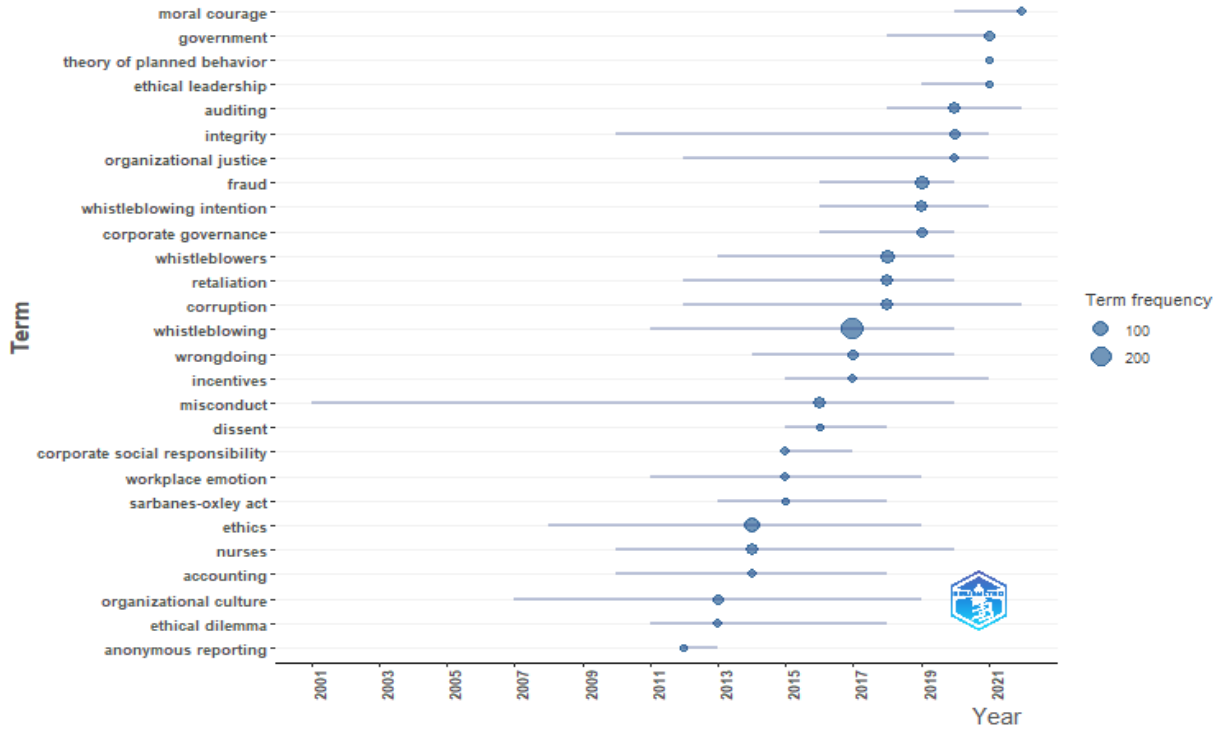
whistleblowers [whistleblower'lar] (46), whistleblowing intention [whistleblowing niyeti] (34), auditing [denetim] (32), misconduct [görevi kötüye kullanma] (31), corruption [yolsuzluk] (27), nurses [hemşireler] (27) ve retaliation [misilleme] (27).

Tablo 6. Anahtar Kelimeler ve Kullanım Sıklıklarına İlişkin Bilgiler

Anahtar Kelimeler	Sıklık	Anahtar Kelimeler	Sıklık
1. Whistleblowing [Whistleblowing]	292	26. Trust [Güven]	7
2. Ethics [Etik]	85	27. Whistleblower Rewards [Whistleblower'ları Ödüllendirme]	7
3. Fraud [Dolandırıcılık]	55	28. Advocacy [Savunma]	6
4. Whistleblowers [Whistleblower'lar]	46	29. Business Regulation [İş Mevzuatı]	6
5. Whistleblowing Intention [Whistleblowing Niyeti]	34	30. Ethical Climate [Etik İklim]	6
6. Auditing [Denetim]	32	31. Ethical Dilemma [Etik İkilem]	6
7. Misconduct [Görevi Kötüye Kullanma]	31	32. Legislation [Yasa]	6
8. Corruption [Yolsuzluk]	27	33. Moral Courage [Manevi Cesaret]	6
9. Nurses [Hemşireler]	27	34. Organizational Commitment [Örgütsel Bağlılık]	6
10. Retaliation [Misilleme]	27	35. Public Interest [Kamu Yararı]	6
11. Wrongdoing [Yanlış Yapma]	23	36. Public Sector [Kamu Sektörü]	6
12. Integrity [Doğruluk ve Dürüstlük]	17	37. Workplace Emotion [İşyeri Hakkında Duygular]	6
13. Corporate Governance [Kurumsal Yönetim]	16	38. Anonymous Reporting [Anonim Raporlama]	5
14. Organizational Culture [Örgüt Kültürü]	13	39. Dissent [Muhalefet]	5
15. Ethical Decision-Making [Etik Karar Verme]	12	40. Ethical Leadership [Etik Liderlik]	5
16. Government [Hükümet]	12	41. Loyalty [Sadakat]	5
17. Accounting [Muhasebe]	11	42. Sarbanes-Oxley Act [Sarbanes Oxley Yasası]	5
18. Incentives [Teşvikler]	10	43. Theory of Planned Behavior [Planlı Davranış Teorisi]	5
19. Internal Whistleblowing [İçsel Whistleblowing]	9	44. Unethical Behavior [Etik Dışı Davranış]	5
20. Organizational Justice [Örgütsel Adalet]	9	45. Abuse of Power [Gücün Kötüye Kullanılması]	4
21. Enforcement [Yaptırım]	8	46. Accountability [Hesap Verebilirlik]	4
22. Social Media [Sosyal Medya]	8	47. Australia [Avustralya]	4
23. Whistleblower Protection [Whistleblower'ları Koruma]	8	48. Bribery [Rüşvet]	4
24. Corporate Social Responsibility [Kurumsal Sosyal Sorumluluk]	7	49. Compliance [Uyumluluk]	4
25. Power Distance [Güç Mesafesi]	7	50. Dodd-Frank Act [Dodd-Frank Yasası]	4

Şekil 2, whistleblowing kavramıyla ilgili yayınların özetlerindeki kelime gruplarının zaman içindeki gelişimini ve her yıl en sık kullanılan üç kelime çiftini göstermektedir. Eğer bir kelime

çifti beş kereden az tekrarlanmışsa, daire olarak gösterilmemiştir. Dairelerin belirgin oldukları yıllara bakıldığında zaman 2012 yılında anonymous reporting [anonim raporlama] (5) kavramının whistleblowing ile birlikte daha sık kullanıldığı görülmektedir. 2013 yılında ethical dilemma [etik ikilem] (6) ve organizational culture [örgüt kültürü] (13); 2014 yılında accounting [muhasabe] (11), nurses [hemşireler] (27) ve ethics [etik] (85); 2015 yılında sarbanes-oxley act [sarbanes oxley yasası] (5), workplace emotion [işyeri hakkında duygular] (6) ve corporate social responsibility [kurumsal sosyal sorumluluk] (7); 2016 yılında dissent [muhalefet] (5) ve misconduct [görevi kötüye kullanma] (31); 2017 yılında incentives [teşvikler] (10) ve wrongdoing [yanlış yapma] (23), whistleblowing [whistleblowing] (292); 2018 yılında corruption [yolsuzluk] (27), retaliation [misilleme] (27) ve whistleblowers [whistleblower'lar] (46); 2019 yılında corporate governance [kurumsal yönetim] (16), whistleblowing intention [whistleblowing niyeti] (34) ve fraud [dolandırıcılık] (55); 2020 yılında organizational justice [örgütsel adalet] (9), integrity [doğruluk ve dürüstlük] (17) ve auditing [denetim] (32); 2021 yılında ethical leadership [etik liderlik] (5), theory of planned behavior [planlı davranış teorisi] (5) ve government [hükümet] (12); 2022 yılında moral courage [manevi cesaret] (6) kavramlarının ön plana çıktıkları belirlenmiştir.

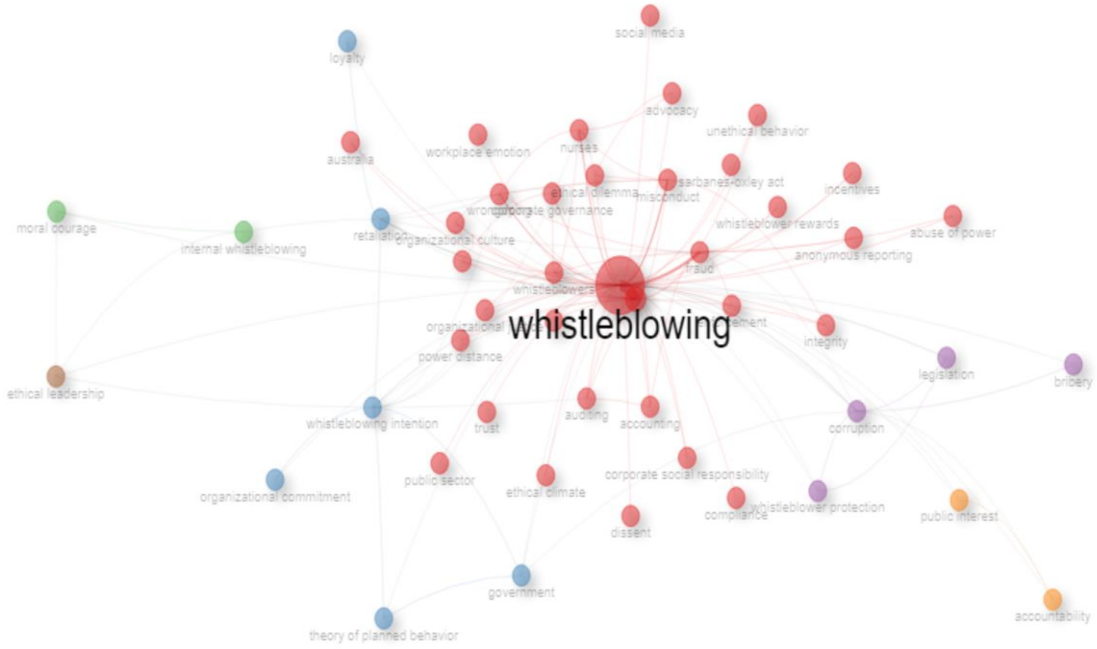
Şekil 2. Özetlerdeki Kelime Gruplarında Zaman İçinde Meydana Gelen Değişimler

Bilim Haritalama

Bilim haritalama bölümünde kavramsal yapı analizi için eş kelime ağı analizi ve tematik harita yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca, entellektüel yapı analizi için birlikte atıf ağı analizi kullanılırken, sosyal yapı analizi için yazarlar arası ve ülkeler arası işbirliği ağları, kurumlar arası işbirliği yoğunluğu ve ülkeler arası işbirliği haritaları kullanılmıştır.

Veri setinde yer alan yayınlardaki kavramsal yapıları ortaya çıkarmak için eş kelime ağı analizi ve tematik harita yöntemleri kullanılmıştır. Eş kelime ağı analizi, yayınlardaki anahtar kelimeler arasında ilişkiler kurmak ve incelenen alanın kavramsal bir yapısını oluşturmak için kullanılan bir içerik analizi tekniğidir (Callon vd., 1983). Eş kelime ağı, yayınlardaki anahtar kelime beraber kullanım durumuna göre düğümleri ve bağlantıları göstermektedir. Aynı renkteki düğümler kümeleri, düğüm boyutu ise kelime sıklığını göstermektedir. Birlikte oluşma sıklığı, aynı küme içindeki düğümler arasındaki mesafeden ve aralarındaki bağlantıların kalınlığından anlaşılabilir (Atabay vd., 2019). Şekil 3, analiz sonucunda ortaya çıkan ve kırmızı, mavi, yeşil, mor ve sarı renklerle temsil edilen beş kümeyi içeren ağı göstermektedir. Bu durum

whistleblowing kavramının beş farklı kavramsal eğilim çerçevesinde incelendiğinin bir göstergesidir. Düğüm büyüklüğü en çok olan whistleblowing kavramı en fazla kelimedenden oluşan kırmızı kümenin merkezinde yer almaktadır. Ethics [etik] ve fraud [dolandırıcılık] arasındaki bağlantının kalınlığı ve düğümlerin yakınlığı, bu iki kavramın sıklıkla birlikte kullanıldığını göstermektedir. İkinci en kalabalık küme mavi kümedir ve içinde retaliation [misilleme] kavramı en sık tekrarlanan kavramdır. Yeşil kümede internal whistleblowing [içsel whistleblowing], mor kümede corruption [yolsuzluk], sarı kümede public interest [kamu yararı] kavramları en belirgin olanlardır.

Şekil 3. Eş Kelime Ağı Analizi

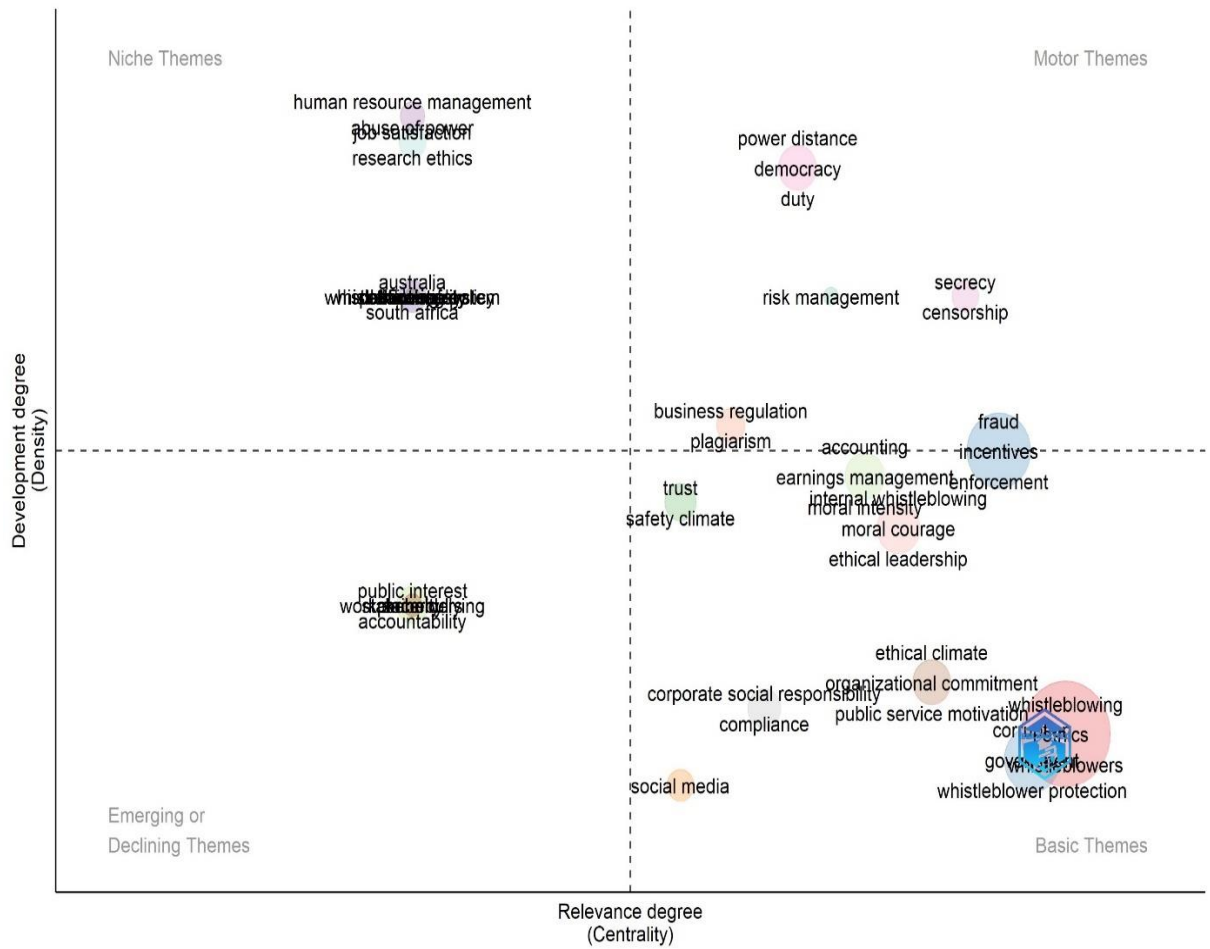
Tematik harita, yoğunluk ve merkeziliğe dayalı dört bölümden oluşan bir diyagram olup, bu diyagramın sağ üst bölümünde araştırma alanının oluşturulması ve yapılandırılması için önemli olan ve motor olarak ifade edilen temalar yer almaktadır. Sol üst bölüm, yaygın olarak kullanılanlarına rağmen ana akım temalardan uzak olan özel yani niş temaları içerir. Sol alt bölüm ise düşük yoğunluklu ve merkezili temaları içermekte, bu temalar ya kaybolmakta ya da

yeni ortaya çıkmaktadır. Sağ alt bölüm, düşük yoğunluklarına rağmen yüksek merkezilikleri nedeniyle motor temalardan sonra araştırma alanı için çok önemli olan temel temaları içermektedir (Yay vd., 2022).

Şekil 4’de yer alan tematik haritada 15 tematik kümenin oluştuğu görülmektedir. Motor bölümünde yer alan kümeler incelendiğinde; whistleblowing kavramının ele alındığı çalışmalarda kırmızı kümenin temsil ettiği power distance [güç mesafesi], democracy [demokrasi], duty [görev]; turuncu kümenin temsil ettiği business regulation [iş mevzuatı], plagiarism [eser hırsızlığı] ve pembe kümenin temsil ettiği secrecy [gizlilik], censorship [sansür] kavramlarının en çok çalışılan ana akım kavramlar olduğu görülmektedir. Motor bölümünde yer alan mavi kümenin temsil ettiği fraud [dolandırıcılık], incentives [teşvikler] ve enforcement [yaptırım] kavramlarının ise temel bölümlere kaydığı görülmektedir. Bir başka deyişle söz konusu bu kavramların giderek yoğunluklarının düştüğü ve motor temalardan sonra alanda sıklıkla çalışılan önemli kavramlar olduğu söylenebilir.

Temel bölümdeki kümeler incelendiğinde; kırmızı kümenin temsil ettiği whistleblowing [whistleblowing], ethics [etik], whistleblowers [whistleblower’lar]; mavi kümenin temsil ettiği corruption [yolsuzluk], government [hükümet], whistleblower protection [whistleblower’ları koruma]; kahverengi kümenin temsil ettiği ethical climate [etik iklim], organizational commitment [örgütsel bağlılık], public service motivation [kamu hizmetinden duyulan tatmin]; pembe kümenin temsil ettiği internal whistleblowing [içsel whistleblowing], moral courage [manevi cesaret], ethical leadership [etik liderlik]; açık yeşil kümenin temsil ettiği accounting [muhasabe], earnings management [kazanç yönetimi], moral intensity [ahlaki yoğunluk]; koyu yeşil kümenin temsil ettiği trust [güven], safety climate [güvenlik iklimi]; gri kümenin temsil ettiği corporate social responsibility [kurumsal sosyal sorumluluk], compliance [uyum] kavramların motor temalar kadar önemli olmasalar da, bu alanda sıklıkla çalışıldığı ortaya koyulmuştur.

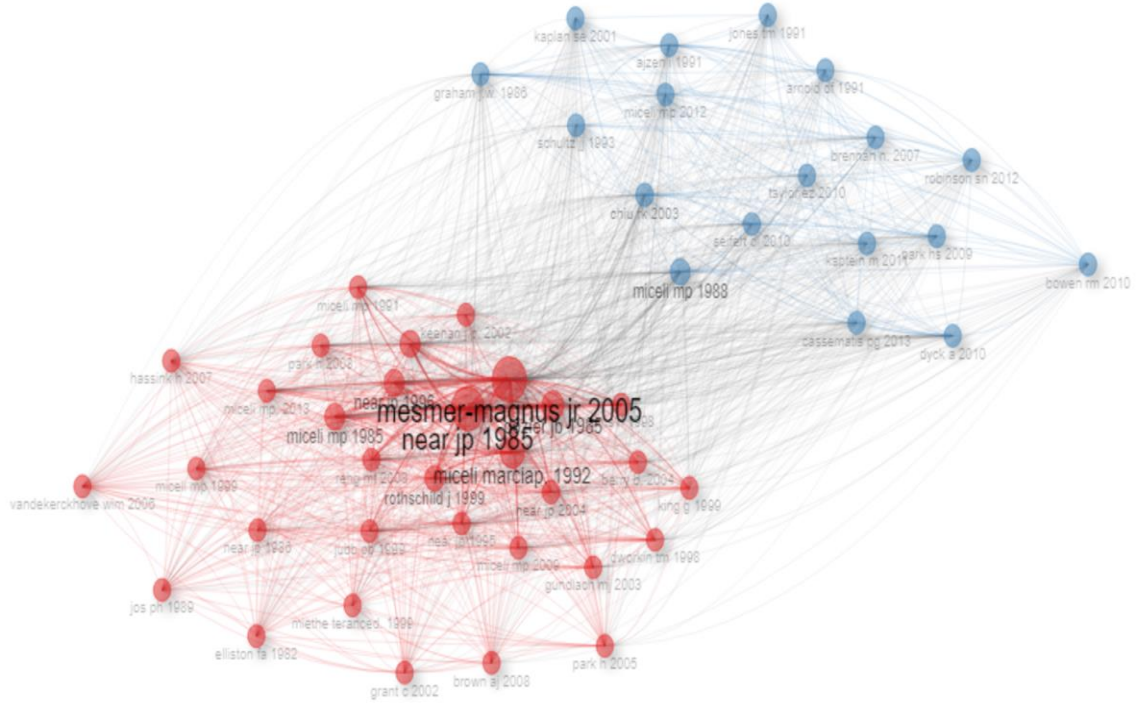
Niş bölümündeki mor kümenin temsil ettiği human resource management [insan kaynakları yönetimi], job satisfaction [iş tatmini]; yeşil kümenin temsil ettiği abuse of power [gücün kötüye kullanılması], research ethics [araştırma etiği] ve koyu gri kümenin temsil ettiği Australia [Avustralya], South Africa [Güney Afrika] kavramların akımın dışında kalan spesifik kavramlar olduğu tespit edilmiştir. Son bölümde yer alan yeşil kümenin temsil ettiği public interest [kamu yararı] ve accountability [hesap verebilirlik] kavramların yeni ortaya çıkan veya artık çalışılmayan kavramlar olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4. Tematik Harita Analizi

Entellektüel yapı analizi için birlikte atıf ağı analizinden yararlanılmıştır. Bu yöntem, yayınların kaynakçalarındaki referans kaynaklarını analiz ederek yayınlar arasındaki ilişkilerin haritasını çıkarır (Kişi, 2022). Birlikte atıf ağları, birbiriyle ilişkili yayınları ortaya çıkarır ve

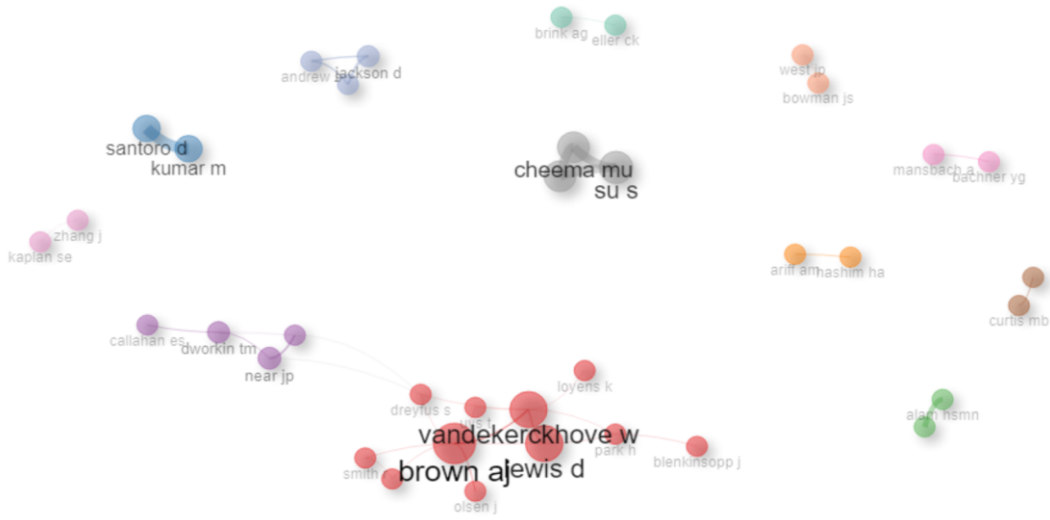
iki kaynak dokümanın diğer dokümanlarla birlikte görülme sıklığı incelenir. Kaynakların diğerleriyle birlikte görülme sıklığı, birlikte atıf ağındaki düğümlerinin boyutunu ve yakınlığını etkiler (Atabay vd., 2019). Şekil 5, whistleblowing ile ilgili yayınların birlikte atıf ağlarını göstermekte ve farklı ekolleri temsil eden iki farklı kümeyi ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle, whistleblowing kavramının iki farklı entellektüel ekol etkisinde şekillendiği söylenebilir. Mesmer-Magnus ve Viswesvaran (2005) ve Near ve Miceli (1985) yayınlarının en çok atıf aldığı kırmızı küme en etkili entellektüel yapıdır.

Şekil 5. Birlikte Atıf Ağı Analizi

Sosyal yapının analizi, yazarların ve ülkelerin iş birliği ağlarının, kurumların iş birliği yoğunluğunun ve ülkelerin iş birliği haritasının oluşturulmasıyla gerçekleştirilmiştir. Yazarlar arasındaki iş birliği ağlarını analiz etmek için en az iki yayını olan 37 yazar incelenmiştir. Şekil 6'da yer alan kümelerin içindeki düğümlerin boyutu yazarların yayın sayılarını, bağlantıların kalınlığı ise yazarların aralarındaki işbirliklerinin gücünü temsil etmektedir (Kurnaz, 2021).

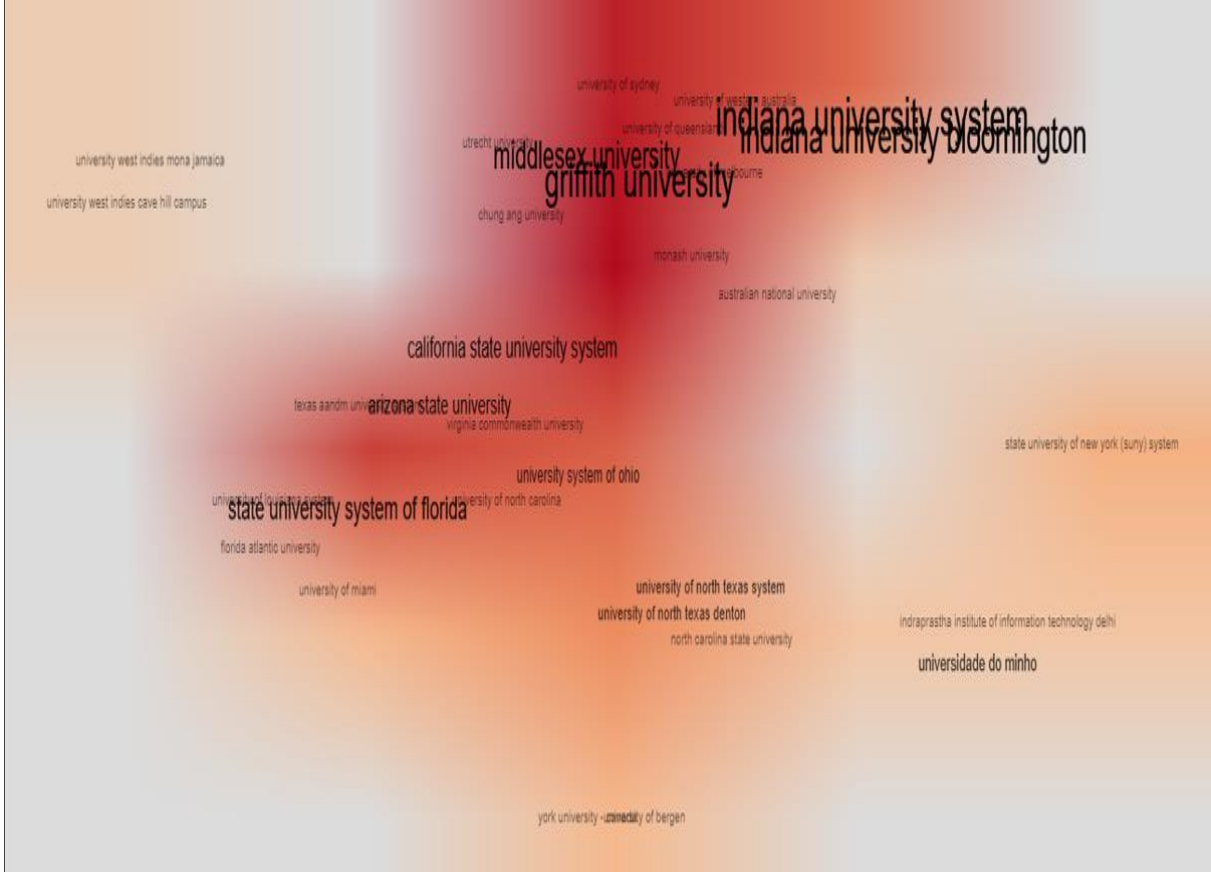
Analiz sonucunda, çoğunlukla iki veya üç yazardan oluşan 12 iş birliği kümesi ortaya çıkmıştır. En büyük küme, on bir yazarı içeren ve A. J. Brown, Wim Vandekerckhove ve David Lewis etrafında toplanan kırmızı kümedir. İkinci büyük küme dört yazarı içeren Janet P. Near, Marcia P. Miceli, Terry Morehead Dworkin ve Elletta Sangrey Callahan etrafında toplanan mor kümedir. Moeen Umar Cheema, Rahat Munir ve Sophia Su merkezli üç yazarlı gri küme, üçüncü en büyük iş birliği ağını temsil etmektedir.

Şekil 6. Yazarlar Arası İş Birliği Ağı

Kurumlar arası iş birliği ağı analizi sonucunda, 38 kurumu kapsayan ve en az iki kurumdan oluşan 9 iş birliği kümesi olduğu tespit edilmiştir. En kalabalık birinci küme, on iki kurumu içeren ve Griffith University, Middlesex University, University of Greenwich kurumlarının etrafında toplanan kümedir. California State University System, Arizona State University ve University System of Ohio kurumlarının etrafında toplanan küme ikinci en kalabalık iş birliği kümesini temsil etmektedir. State University System of Florida, University of Miami ve University of Louisiana System kurumlarının etrafında toplanan küme üçüncü en kalabalık iş birliği kümesini temsil etmektedir. Indiana University System, Indiana University Bloomington ve Kelley School of Business at Indiana University merkezli üç kurumun etrafında toplanan

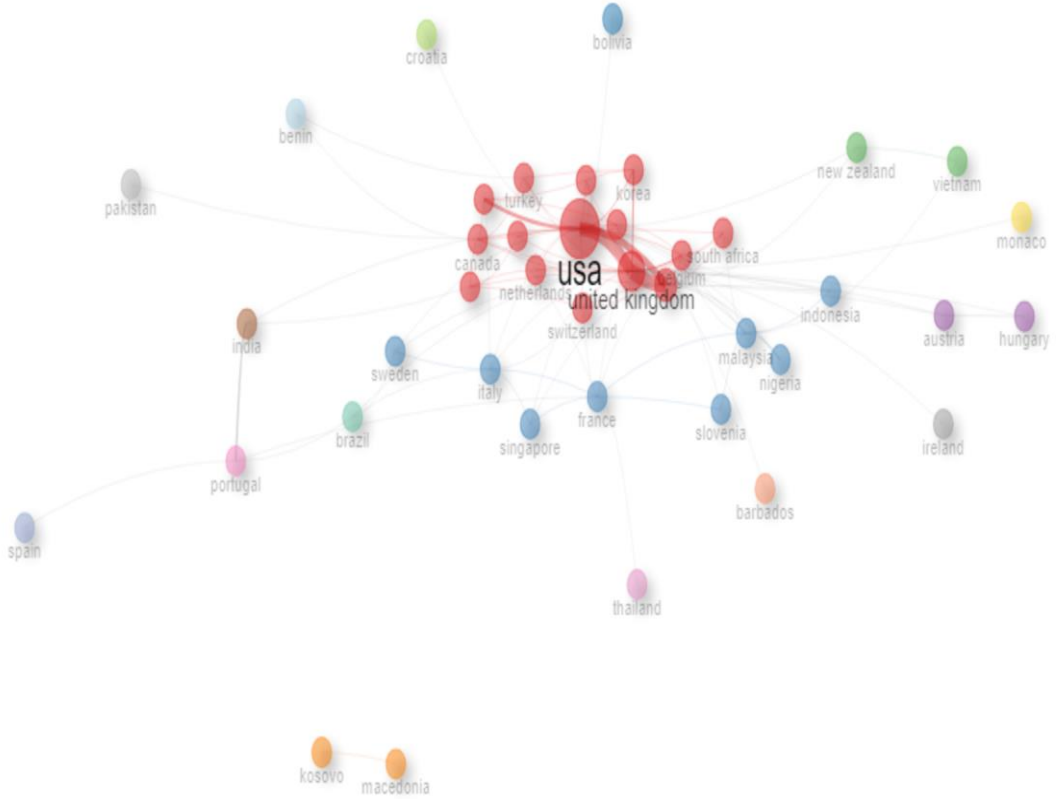
küme dördüncü en kalabalık iş birliği kümesini temsil etmektedir. Bu kümeler arasındaki iş birliğinin yoğunluk haritası Şekil 7’de gösterilmektedir. Haritada kurumlar arası iş birliğinin yoğun olduğu yerler daha koyu, iş birliğinin az olduğu yerler ise açık renklerle gösterilmektedir. Yoğunluk haritası incelendiğinde birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü kümede yer alan kurumlar arası iş birliğinin daha yoğun olduğu görülmektedir.

Şekil 7. Kurumlar Arası İş Birliği Yoğunluğu Haritası

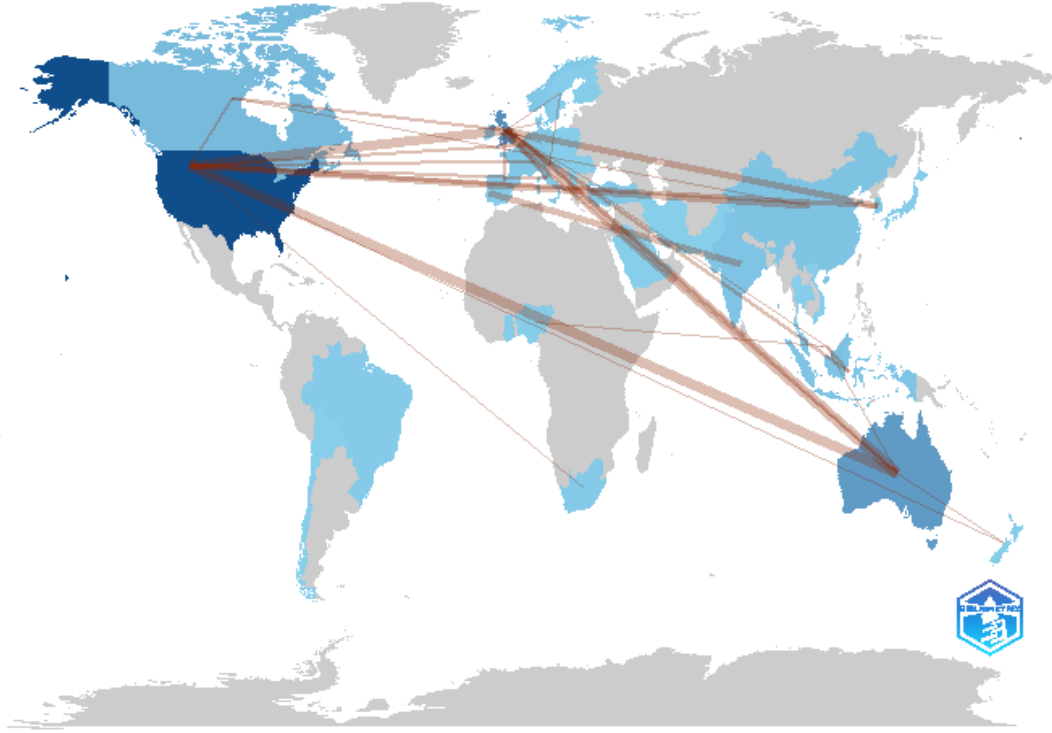
Sosyal yapı analizinde ülkeler arasındaki iş birliği düzeyini tespit etmek için ülkeler arası bir iş birliği ağı ve haritası oluşturulmuştur. Ülkeler arası iş birliği ağının analizi, en az 2 yazarlı yayına sahip 41 ülke arasındaki iş birliği yapılarına odaklanmıştır. Şekil 8, düğümlerin ülkeleri, bağlantıların ise aralarındaki iş birliğini temsil ettiği kümeleri göstermektedir. Düğümlerin boyutu yayın sayısına karşılık gelirken, bağlantıların kalınlığı iş birliğinin gücünü göstermektedir. Şekil 8, analiz sonucunda ortaya çıkan beş kümeyi göstermektedir. ABD’yi

merkez alan en büyük iş birliği ağını temsil eden kırmızı küme on beş ülkeyi içermektedir. Bu kümedeki başlıca iş birliği ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık arasında gerçekleşmektedir. Malezya'yı merkez alan ikinci büyük iş birliği ağını temsil eden mavi kümede de sekiz ülke yer almaktadır.

Şekil 8. Ülkeler Arası İş Birliği Ağı

Şekil 9 ortak yayın sayısına göre ülkeler arasındaki iş birliği haritasını göstermektedir. Ortak yayın sayısına göre, Avustralya ve Birleşik Krallık 18 yayımla en yüksek iş birliği düzeyine sahipken, onları ABD ve Birleşik Krallık 17 yayımla takip etmektedir. Daha sonra 13 yayımla ABD ve Avustralya ile 9 yayımla ABD ve Çin yer almaktadır.

Şekil 9. Ülkeler Arası İş Birliği Haritası

SONUÇ

Çalışmada önemi giderek artan ancak halen üzerinde çalışılması gereken whistleblowing kavramı bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak sistematik bir şekilde incelenmiştir. Bu doğrultuda analiz edilecek verileri elde edebilmek için 05.03.2024 tarihinde Web of Science Core Collection (WOS) veri tabanında, başlığında, özetinde veya anahtar kelimelerinde “whistleblowing” ifadesini içeren çalışmalar taranmıştır. Herhangi bir yıl kısıtlaması yapılmamış, dil olarak sadece İngilizce yayınlar ve WOS kategorisi olarak Ethics (Etik), Business (İşletme), Management (Yönetim), Business Finance (İşletme Finansmanı), Public Administration (Kamu Yönetimi), Economics (Ekonomi), Political Science (Siyaset Bilimi), Nursing (Hemşirelik), Industrial Relations Labor (Endüstriyel İlişkiler ve İşgücü), Social Science Interdisciplinary (Disiplinlerarası Sosyal Bilimler) adlı 10 alan seçilmiştir. Bu kısıtlamalar sonucunda toplam 704 yayından oluşan veri setine ulaşılmıştır. Elde edilen

verilerle R yazılımında bulunan Bibliometrix paketi ve Biblioshiny web ara yüzü (Aria ve Cuccurullo, 2017) aracılığıyla bibliyometrik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yayınlar, kaynaklar (dergiler, kitaplar vb.), yazarlar, ülkeler, kurumlar ve kelimeler gibi araştırma bileşenleri analiz edilmiştir. Analizler performans analizi ve bilim haritalaması olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Performans analizi yayın sayısı, atıf sayısı ve sıklık kriterlerine göre yapılmış ve kavramsal (eş kelime ağı analizi ve tematik harita yöntemleri), entellektüel (birlikte atıf ağı analizi) ve sosyal yapı (yazarlar ve ülkeler arası iş birliği ağı, kurumlar arası iş birliği yoğunluğu ve ülkeler arası iş birliği haritası) analizi olmak üzere üç başlık altında bilim haritalaması uygulanmıştır.

Analiz sonuçlarına göre, whistleblowing kavramına ilişkin ilk yayın 1980 yılında yapılmıştır. 1998 yılında yayın sayısında önemli bir artış yaşanmış ve 2020 yılında en yüksek yayın sayısına ulaşılmıştır. Ancak 2009 yılında yayın sayısında keskin bir düşüş yaşanmıştır. Dyck ve diğerlerinin (2010) çalışmasının en etkili yayın olduğu tespit edilmiştir. “Journal of Business Ethics” en etkili dergi olarak belirlenmiştir. David Lewis, A. J. Brown ve Wim Vandekerckhove’in eşit h, m, g indeksine sahip olduğu ve Wim Vandekerckhove’in daha fazla atıf sayısına sahip olmasına rağmen üçüncü sırada yer aldığı tespit edilmiştir. ABD en fazla yayın ve toplam atıf sayısına sahiptir. Whistleblowing üzerine yapılan araştırmalarda en sık whistleblowing, etik, dolandırıcılık, whistleblower’lar, whistleblowing niyeti, denetim, görevi kötüye kullanma, yolsuzluk, hemşireler ve misilleme anahtar kelimeleri kullanılmaktadır.

Yıllara göre yayınların özetlerinde geçen kelime çiftleri incelendiğinde, anonim raporlama, etik ikilem, örgüt kültürü, muhasebe, hemşireler, etik, sarbanes oxley yasası, işyeri hakkında duygular, kurumsal sosyal sorumluluk, muhalefet, görevi kötüye kullanma, teşvikler ve yanlış yapma gibi bazı kavramların önceki yıllarda daha yaygın kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak son yıllarda yolsuzluk, misilleme, whistleblower’lar, kurumsal yönetim, whistleblowing niyeti, dolandırıcılık, örgütsel adalet, doğruluk ve dürüstlük, denetim, etik liderlik, planlı davranış

teorisi, hükümet ve manevi cesaret gibi kavramların daha fazla ön plana çıktığı belirlenmiştir. Bu bulgu, gelecekte yapılacak araştırmaları bu konulara yönlendirmesi açısından önemli olabilir.

Whistleblowing üzerine yapılan yayınların merkezinde whistleblowing, misilleme, içsel whistleblowing, yolsuzluk ve kamu yararı kavramlarının yer aldığı birbiriyle ilişkili beş kavramsal yapı olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili yayınlarda sıklıkla çalışılan kavramların güç mesafesi, demokrasi, görev, iş mevzuatı, eser hırsızlığı, gizlilik, sansür, dolandırıcılık, teşvikler, yaptırım, whistleblowing, etik, whistleblower'lar, yolsuzluk, hükümet, whistleblower'ları koruma, etik iklim, örgütsel bağlılık, kamu hizmetinden duyulan tatmin, içsel whistleblowing, manevi cesaret, etik liderlik, muhasebe, kazanç yönetimi, ahlaki yoğunluk, güven, güvenlik iklimi, kurumsal sosyal sorumluluk ve uyum olduğu tespit edilmiştir. Kamu yararı ve hesap verebilirlik gibi kavramların ise konuyla ilgili yayınlarda yeni ortaya çıkan veya artık çalışılmayan kavramlar olduğu belirlenmiştir. Whistleblowing kavramının iki entellektüel ekolün etkisinde şekillendiği ve konuyla ilgili yayınlarda en çok Mesmer-Magnus ve Viswesvaran (2005) ve Near ve Miceli'nin (1985) atıf aldığı bulunmuştur. Whistleblowing ile ilgili yayınların sosyal yapıları incelendiğinde ise, birlikte çalışan yazarların oluşturduğu 12 işbirliği ve kurumların oluşturduğu dokuz iş birliği yapısı ortaya çıkmıştır. ABD'yi merkeze alan ülkeler arası en büyük işbirliği ağı yapısı tespit edilmiştir. Bu ülkeler arasında Avustralya ile Birleşik Krallık, ABD ile Birleşik Krallık, ABD ile Avusturalya ve ABD ile Çin en fazla işbirliğine sahip ülkelerdir.

Bu çalışmada bibliyometrik analiz yönteminden yararlanılarak 1980 yılından bu yana literatürde yer alan whistleblowing kavramının dünü ve bugünü ortaya koyulmuştur. Çalışmanın whistleblowing'e ilişkin yapılan araştırmaların odak noktalarını ve kilit konuları belirleyerek ileride bu kavram üzerine yapılacak araştırmalara yol göstermesi beklenmektedir. Ayrıca ulusal literatürde whistleblowing üzerine yazılmış sadece lisansüstü tezlerin ve

muhasabe, denetim, eğitim gibi bir alanda yapılan ulusal yayınların bibliyometrik analiz yöntemiyle incelendiğinden dolayı, bu çalışmanın ulusal literatürdeki önemli bir boşluğu doldurduğu düşünülmektedir.

Çalışma, yalnızca belirli bir tarihte erişilen uluslararası literatürü kapsadığı ve R yazılımının izin verdiği analiz türleriyle sınırlı olduğu için kısıtlamalara sahiptir. Ayrıca bu çalışmada sadece WOS veri tabanı veri elde etmek için kullanılmıştır. İlerde yapılacak araştırmalarda farklı veri tabanları birlikte kullanılarak karşılaştırmalar yapılabilir. Yine bu alandaki tüm çalışmalar birkaç alan kısıtlaması dışında herhangi bir kısıtlama olmaksızın dahil edilmiştir. Gelecekteki araştırmalarda daha spesifik kısıtlamalardan faydalanabilir.

KAYNAKÇA

- Aktan, Ç. C. (2006). Organizasyonlarda yanlış uygulamalara karşı bir sivil erdem, ahlaki tepki ve vicdani red davranışı: Whistleblowing. *Mercek Dergisi*, 1-13.
- Apaza, C. R. & Chang, Y. (2011). What makes whistleblowing effective: Whistleblowing in Peru and South Korea. *Public Integrity*, 13(2), 113-129.
- Appelbaum, S. H., Iaconi, G. D. & Matousek, A. (2007). Positive and negative deviant workplace behaviors: Causes, impacts, and solutions. *Corporate Governance*, 7(5), 586-598.
- Aria, M. & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Atabay, E., Çizel, B. & Ajanovic, E. (2019). Akıllı şehir araştırmalarının R programı ile bibliyometrik analizi. O. Emir (Ed.), *Akıllı şehirler* (Cilt. 3, ss. 1130-1137), 20. Ulusal Turizm Kongresi, Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Barnett, T., Bass, K. & Brown, G. (1996). Religiosity, ethical ideology, and intentions to report a peer's wrongdoing. *Journal of Business Ethics*, 15, 1161-1174.

- Barnett, T., Cochran, D. S. & Taylor, G. S. (1993). The internal disclosure policies of private-sector employers: An initial look at their relationship to employee whistleblowing. *Journal of Business Ethics*, 12, 127-136.
- Beyazgül, U., Beyazgül, A. & Kırar, G. (2023). Eğitimde whistleblowing: Öğretmenler örnekleminde yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 9(73), 3876-3887.
- Bouville, M. (2008). Whistle-blowing and morality. *Journal of Business Ethics*, 81(3), 579-585.
- Callon, M., Courtial, J.-P., Turner, W. A. & Bauin, S. (1983). From translations to problematic networks: An introduction to co-word analysis. *Social Science Information*, 22(2), 191-235.
- Chiu, R. K. (2003). Ethical judgement and whistleblowing intention: Examining the moderating role of locus of control. *Journal of Business Ethics*, 43(1-2), 65-74.
- Dawson, S. (2000). *Whistleblowing: A broad definition and some issues for Australia*. Working Paper, Victoria University of Technology.
- Demirtaş, Ö. & Biçkes, M. (2014). Makyavelizm'in olumsuz durumları ifşa etme niyeti üzerindeki etkisi: Bir alan çalışması. *İŞ, GÜÇ Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 16(2), 98-112.
- Demirtaş, Ö. (2014). İşyerlerinde olumsuz durumları ifşa etmenin etik iklim üzerindeki etkisi: Yıldırma algısının moderatör rolü. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 43(1), 136-156.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Dworkin, T. M. & Baucus, M. S. (1998). Internal vs. external whistleblowers: A comparison of whistleblowing processes. *Journal of Business Ethics*, 17, 1281-1298.

- Dworkin, T. M. & Near, J. P. (1997). A better statutory approach to whistleblowing. *Business Ethics Quarterly*, 7(1), 1-16.
- Dyck, A., Morse, A. & Zingales, L. (2010). Who blows the whistle on corporate fraud?. *The Journal of Finance*, 65, 2213-2253.
- Eaton, T. V. & Akers, M. D. (2007). Whistleblowing and good governance. *The CPA Journal*, 77(6), 66-71.
- Elliston, F. A. (1982). Anonymity and whistle-blowing. *Journal of Business Ethics*, 1, 167-177.
- Esen, E. & Kaplan, H. A. (2012). İşletmelerde ahlaki olmayan davranışların duyurulması (Whistleblowing). *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 33-52.
- Gorta, A. & Forrel, S. (1995). Layers of decision: Linking social definitions of corruption and willingness to take action. *Crime, Law & Social Change*, 23, 315-343.
- Hersh, M. A. (2002). Whistleblowers-heroes or traitors? Individual and collective responsibility for ethical behaviour. *Annual Reviews in Control*, 26(2), 243-262.
- Hırlak, B. & Çolakoğlu, E. (2023). Marka vatandaşlık davranışı literatürünün bibliyometrik analizi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1532-1551.
- Hou, Q., Mao, G., Zhao, L., Du, H. & Zuo, J. (2015). Mapping the scientific research on life cycle assessment: A bibliometric analysis. *The International Journal of Life Cycle Assessment*, 20(4), 541-555.
- Jos, P. H., Tompkins, M. E. & Hays, S. W. (1989). In praise of difficult people: A portrait of the committed whistleblower. *Public Administration Review*, 49(6), 552-561.
- Jubb, P. B. (1999). Whistleblowing: A restrictive definition and interpretation. *Journal of Business Ethics*, 21(1), 77-94.
- Kamdem, J. P., Duarte, A. E., Lima, K. R. R., Rocha, J. B. T., Hassan, W., Barros, L. M., Roeder, T. & Tsopmo, A. (2019). Research trends in food chemistry: A bibliometric review of its 40 years anniversary (1976–2016). *Food Chemistry*, 294, 448-457.

- Kaptein, M. (2011). From inaction to external whistleblowing: The influence of the ethical culture of organizations on employee responses to observed wrongdoing. *Journal of Business Ethics*, 98, 513-530.
- Kişi, N. (2022). İnsan kaynakları yönetiminde yapay zeka: Bibliyometrik bir analiz. *Journal of Research in Business*, 7(2), 490-514.
- Kurnaz, A. (2021). Etnosentrizm ile ilgili çalışmaların bibliyometrik analizi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 9(2), 98-118.
- Larmer, R. A. (1992). Whistleblowing and employee loyalty. *Journal of Business Ethics*, 11(2), 125-128.
- MacNab, B., Brislin, R., Worthley, R., Galperin, B. L., Jenner, S., Lituchy, T. R., Maclean, J., Aguilera, G. M., Ravlin, E., Tiessen, J. H., Bess, D. & Turcotte, M. F. (2007). Culture and ethics management whistle-blowing and internal reporting within a NAFTA country context. *International Journal of Cross Cultural Management*, 7(1), 5-28.
- Mesmer-Magnus, J. R. & Viswesvaran, C. (2005). Whistleblowing in organizations: An examination of correlates of whistleblowing intentions, actions, and retaliation. *Journal of Business Ethics*, 62, 277-297.
- Miceli, M. P, Near, J. P. & Dworkin, T. M. (2009). A word to the wise: How managers and policy-makers can encourage employees to report wrongdoing. *Journal of Business Ethics*, 86(3), 379-396.
- Near, J. P. & Miceli, M. P. (1985). Organizational dissidence: The case of whistleblowing. *Journal of Business Ethics*, 4(1), 1-16.
- Park, H., Blenkinsopp, J., Oktem, M. K. & Omurgonulsen, U. (2008). Cultural orientation and attitudes toward different forms of whistleblowing: A comparison of South Korea, Turkey, and the U.K. *Journal of Business Ethics*, 82(4), 929-939.

- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Rothschild, J. & Miethe, T. D. (1999). Whistle-blower disclosures and management retaliation. *Work and Occupations*, 26(1), 107-128.
- Sims, R. L. & Keenan, J. P. (1998) Predictors of external whistleblowing: Organizational and intrapersonal variables. *Journal of Business Ethics*, 17, 411-421.
- Weinstein, D. (1979). *Bureaucratic opposition*. Pergamon Press.
- Yay, Ö., Güneri, B. & Atabay, E. (2022). Turizmde sosyal medya araştırmalarına panoramik bir inceleme. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 115-132.
- Yıldız, D. (2023). Olumsuz durumları ifşa etme (whistleblowing). B. Hırlak (Ed.), *Örgütsel davranış kavramlar ve araştırmalar-I* (ss. 451-468). Özgür Publications.